

Barbara Rogucka

Doktor Jadwiga Młodowska (1882-1934)

Scientific Bulletin of Chełm - Section of Pedagogy nr 1, 147-152

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOKTOR JADWIGA MŁODOWSKA (1882-1934)

BARBARA ROGUCKA

Jadwiga Młodowska urodziła się 27 czerwca 1882 r. w Piotrkowie Trybunalskim, jako jedna z czterech córek (znanego adwokata) Stefana i Heleny z Mączewskich. Ojciec jej prowadził praktykę adwokacką oraz był współpracownikiem gazety „Tydzień Piotrkowski”¹. Obydwoje rodzice przywiązywali dużą wagę do wychowania i wykształcenia córek. W latach 1895-1900 Jadwiga uczęszczała do gimnazjum rządowego w Piotrkowie Trybunalskim. Ze względu na sytuację polityczną (zabory) języka polskiego i historii Polski uczyła się prywatnie. Za buntownicze zachowanie na lekcji historii, groziło jej usunięcie ze szkoły, zakończone ostatecznie pozbawieniem złotego medalu za wyjątkowe osiągnięcia uczniowskie².

W r. 1901 podjęła naukę w gimnazjum św. Anny w Krakowie, gdzie w 1903 r. z wyróżnieniem zdała maturę. W czasie wolnym od zajęć szkolnych prowadziła działalność w Towarzystwie Szkoły Ludowej³. Tego samego roku rozpoczęła studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, studiując nauki przyrodnicze biologię, fizykę, zoologię i chemię. Była wyróżniającą się studentką. Pracowała w Zakładzie Embriologii pod kierunkiem dr Emila Godlewskiego⁴. Brała czynny udział w zebraniach referatowo-dyskusyjnych placówki i czynnie uczestniczyła w zajęciach badawczych.

W tym czasie związała z grupą wybitnych młodych naukowców: K. Białaszewiczem, S. Kurkiewiczem, M. Konopackim i S. Kopciem⁵. Członkowie tego zespołu wpływali wzajemnie na siebie utrzymując wysoki poziom naukowy pracowni⁶.

1 J. Doroszewski, *Jadwiga Młodowska – wybitny nauczyciel Polski międzywojennej*, Lublin 2003, s. 5.

2 M. Śliwowska, *Jadwiga Młodowska i Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie w Chełmie Lubelskim we wspomnieniach absolwentek*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 1986, nr 1, s. 25.

3 J. Dobrowolska, *Wkład dr Jadwigi Młodowskiej w rozwój oświaty i kultury Chełma w okresie międzywojennym*, „Rocznik Chełmski”, t. III, Chełm 1997, s. 166.

4 Tamże, s. 418.

5 Mieczysław Konopacki – biolog, prof. UW; Stefan Kopeć – prof. UW, specjalizował się w zoologii doświadczalnej; Stanisław Kurkiewicz ukończył Wydział Lekarski UJ, był organizatorem szpitalnictwa.

6 B. Bobrowska, *Dr Jadwiga Młodowska – wychowawczyni i pracownica społeczna*, Kraków 1935, s. 8.

Wkrótce zwróciła na siebie uwagę swoich profesorów dużą samodzielnością myślenia i żywym, dociekliwym umysłem. Została asystentką profesora Kostaneckiego w Pracowni Biologii Opisowej i Topograficznej⁷. Pisała rozprawy naukowe z zakresu embriologii, drukowane w pismach „Wszechświat”⁸ i „Kosmos”⁹.

W 1907 r. ukazała się w jej tłumaczeniu praca szwajcarskiego neurologa i psychiatry Augusta Forela *Alkohol, dziedziczność i życie płciowe*. W rok później złożyła pracę doktorską z embriologii, która została wydana w języku polskim i niemieckim przez wydawnictwo Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie¹⁰. Podziwiano jej ogromną erudycję, rozległość horyzontów badawczych, znajomość świata i osobiste kontakty z najwybitniejszymi profesorami w kraju, jak i poza jego historycznymi granicami. Mając 28 lat zdobyła stopień – doktora filozofii. Promocję uzyskała z rąk wybitnego zoologa profesora Michała Marianna Siedleckiego¹¹.

Przed młodą kobietą otwierała się ciekawa droga kariery naukowej, wybrała jednak inną drogę życiową, pracę pedagogiczną, uważała bowiem, że nie można pogodzić tych dwóch zainteresowań¹². Sama o sobie żartobliwie mówiła „chyba od urodzenia wszystkich wokół wychowuję”¹³. Miała niespotykany czar w obcowaniu z ludźmi, umiała ich sobie pozyskać i poddać swym wpływom. Działalność naukowa zawsze pozostawała w ścisłym związku z jej pracą dydaktyczną.

Pierwsze doświadczenia związane z pracą nauczycielki zdobyła w Żeńskiej Szkole Handlowej Józefy Siwikowej w Sosnowcu w 1910 r., gdzie uczyła przyrody i geografii¹⁴.

Zdając sobie sprawę z braków w swoim przygotowaniu pedagogicznym, w roku szkolnym 1911-1912 wyjechała do Szwajcarii, gdzie zaznała się z ogólnymi założeniami pedagogiki tradycyjnej oraz poznała najnowsze teorie i poglądy pedagogiczne. Swe poglądy unowocześniała także w czasie pobytu w Anglii oraz na Kongresie Nowoczesnego Kształcenia w Locarno¹⁵. Powracając z tych kursów do Krakowa dzieliła się zdobytą wiedzą i praktyką w środowisku polskich nauczycieli¹⁶.

7 H. Bobowska, *Dr Jadwiga Młodowska, wspomnienia pośmiertne*, „Ognisko Nauczycielskie” 1934, nr 7, s. 209.

8 „Wszechświat” – popularnonaukowe czasopismo przyrodnicze założone w Warszawie, wydawane od 1875 do 1914 roku, jako dwutygodnik, a w latach 1927-1928 jako miesięcznik. Od 1930 r. Organ Polskiego Towarzystwa Przyrodników.

9 „Kosmos” – organ Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. M. Kopernika wydawany od 1876 r. w Warszawie – dwumiesięcznik. Czasopismo publikowało artykuły problemowe i przeglądowe, recenzje, kronikę z zakresu postępu w naukach biologicznych.

10 B. Bobowska, *Dr Jadwiga Młodowska – wychowawczyni...*, dz.cyt., s. 10.

11 Tamże, s. 11.

12 J. Młodowska, *O nowy ideał wychowawczy*, „Ruch Pedagogiczny” 1922, nr 5-6, s. 82.

13 H. Bobowska, *Dr Jadwiga Młodowska, wspomnienia pośmiertne*, „Ognisko Nauczycielskie” 1934, nr 7, s. 211.

14 Z. Lubaszewski, *Dr Jadwiga Młodowska – epoka, dzieło, osobowość i twórczość*, [w:] *Szkola z przyszłością bogata w przeszłość. Materiały okolicznościowe konferencji naukowej*, Chełm 2009.

15 Tamże, s. 149.

16 M. Śliwowska, dz. cyt., s. 28.

Po powrocie na ziemię polskie rozpoczęła pracę w prywatnej szkole Marii Ramułtowej w Krakowie, gdzie uczyła geografii, przyrody i języka niemieckiego¹⁷. Szkoła ta, jako jedna z pierwszych zaczęła realizować nowe postulaty pedagogiki szkolnej. Program nauczania opierał się na znajomości psychiki dziecka, co dawało nowe możliwości oddziaływania na ucznia. Wprowadzono badania poziomu inteligencji uczniów za pomocą testów Bineta i Dawida. Była to pierwsza szkoła w Polsce, która wprowadziła naukę czytania i pisanie z elementarza Mariana Falskiego¹⁸. Dr Jadwiga Młodowska była inicjatorką wielu autorskich pomysłów pedagogicznych, które zostały wdrożone w program nauczania¹⁹.

W 1919 r. działalność i wysiłki Jadwigi Młodowskiej w szerzeniu i krzewieniu oświaty zostały docenione przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Dnia 1 lipca 1919 r. została mianowana dyrektorką nowo powstającego Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Chełmie Lubelskim²⁰.

Jadwiga Młodowska podjęła się tego obowiązku i zadania z pełną odpowiedzialnością. Dla uczących się tam dziewcząt nauka i zdobycie nauczycielskich kwalifikacji otwierało drogę do zawodu nauczyciela oraz awansu społecznego. Stąd szkoła była mocno zaangażowana w szerzenie ideałów samopomocy, tolerancji, samorządności i patriotyzmu. Dyrektorka seminarium ogromny nacisk kładła na wszechstronne wychowanie, zdobycie wiedzy, kształcenie uczuć i woli społecznego działania. Propagowała w środowisku nauczycielskim ciągłe i systematyczne rozwijanie zainteresowań naukowych, zwalczanie bierności wśród młodzieży oraz poczucie odpowiedzialności za swoje czyny. Głosiła nowoczesne metody nauczania, nie tylko w swoim seminarium, ale także na szerszym forum, publikując w prasie pedagogicznej artykuły i zabierając głos w dyskusjach. Uważała, że istniejący system klasowy ogranicza rozwój zainteresowań młodzieży.

W 1926 r., za zgodą Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Chełmie wprowadziła system daltoński, który był konsekwencją zapoczątkowanych w okresie krakowskim poszukiwań bardziej efektywnych form i metod nauczania, rozwijających zainteresowania, wdrażających ucznia do samodzielnej pracy i aktywności. Polegał on na przeorganizowaniu systemu lekcyjnego w system pracowniany oraz stawianiu uczniom indywidualnych zadań. Młodowska koordynowała prace nad nowym modelem kształcenia, udzielała cennych uwag, zawsze służyła radą i pomocą. Inicjowała i organizowała liczne konferencje naukowe na temat nowego systemu nauczania, ogłaszała swe uwagi w prasie pedagogicznej, a zbiorcze wyniki jej działalności dydaktycznej i wychowawczej zostały ogłoszone w szerszej publikacji *System daltoński w szkole polskiej*²¹.

17 J. Doroszewski, *Jadwiga*, dz. cyt., s. 8.

18 H. Radlińska, *Zagadnienia nowych szkół w Polsce*, „Ruch Pedagogiczny” 1925, nr 1-2, s. 183.

19 Z. Mulińska, *Dr Jadwiga Młodowska, wybitny pedagog i społecznik*, [w:] *Chełmskie prace historyczne*, P. Wira (red.), Chełm 1998, s. 144.

20 Tamże, s. 145.

21 J. Młodowska, *System daltoński w szkole polskiej. Sprawozdanie z rocznej pracy systemem daltońskim w Państwowym Żeńskim Seminarium Nauczycielskim w Chełmie Lubelskim*, Chełm 1928.

Była osobą opiekuńczą, ale też surową, stawiała wysokie wymagania uczniom, gronu pedagogicznemu i samej sobie. Promowała wewnętrzną dyscyplinę, poczucie odpowiedzialności i zaradność. Wymagała punktualności i odpowiedzialności za wykonywane zadania zarówno w nauce, jak i w organizacjach społecznych. Umiała w swoisty sposób trafić do serc, przemówić nie tylko do rozumu, ale i do ludzkiej wrażliwości: „Nauka sama nic nie znaczy wobec tego co człowiek nosi w duszy – mawiała często – nie chcę was mądrych, ale dobrych”.

Jej osobowość, realizowana w roli wychowawcy wywierała ogromny wpływ na młodych. Umiłowanie wolności, piękna, tolerancja, głęboki szacunek do wiedzy i pracy ludzkiej cechowały jej postępowanie. „Wziąć dla siebie? Tylko tyle, ile przymsza konieczność, której granice wąsko się zakreśla. Dać z siebie? Ile tylko się zdoła. A granic się tu nie wyznacza, chyba słowami: Do ostatnich sił” – takie motto życiowe przyświecało Jadwidze Młodowskiej przez całe życie.

Swoje życie traktowała z dystansem, natomiast gdy chodziło o życie innych nie potrafiła być, ani obojętna, ani bierna. Swoją postawą uczyła, jak kochać i szanować każdego człowieka. W tym to właśnie odzwierciedlała się jej wielka dusza i kochające serce. Często stawiała w obronie biednych i była prawdziwą opiekunką najbardziej potrzebujących. Sama docierała do osób potrzebujących pomocy i znajdowała na nie skuteczne rozwiązanie. Nie rozróżniała wyznań, ani narodowości: „Wobec mnie wszystkie jesteście równe – mówiła często do swoich wychowanek – ale najbliższa memu sercu jest ta najbiedniejsza, ta najbardziej pomocy potrzebująca”.

Jako nauczyciel była nieoceniona, tembr jej głosu był miły, miała łatwość operowania pięknym językiem polskim, każdy jej wykład był ubarwiony, zaś lekcje były jednymi z najpiękniejszych. Była człowiekiem wybitnie inteligentnym, posiadała ogromną wiedzę w wielu dziedzinach, często powtarzała: „wejdiesz do klasy, widzisz Polskę, pamiętaj – ucz, bo mądry naród nigdy nie zginie”. Ta gorąca patriotka, niczym nie zrażona nauczycielka i dyrektorka seminarium, oraz nieodstępująca od wyznaczonego celu obywatelka i działaczka społeczna, swoją mądrość czerpała z życia a następnie przekazywała i wpajała swoim wychowankom.

Dr Jadwiga Młodowska żywo interesowała się życiem kulturalnym i gospodarczym miasta. Zabierała głos w sprawach społecznych i gospodarczych miasta Chełma. Była członkinią dwóch organizacji spółdzielczych: Spółdzielczej Księgarni Nauczycielskiej „Promyk”

i Spółdzielni Spożywców²². Prowadziła zajęcia w Szkole Rolniczej w Okszowie. Przez kilka lat kierowała Miejską Radą Szkolną, która powstała 21 stycznia 1929 r. na miejsce Dozoru Szkolnego²³.

W 1931 r. była inicjatorką powstania przy chełmskim Związku Nauczycielstwa Polskiego Sekcji Przyjaciół Chełmszczyzny. Organizacją tej sekcji zajął się miejsco-

22 Archiwum Państwowe w Lublinie Oddział w Chełmie (dalej: APL OCh), Akta Miasta Chełma, sygn. 563.

23 APL OCh, Akta Miasta Chełma, sygn. 229. Pismo Nr 113 77/ J z dn. 22 sierpnia 1929 r.

wy regionalista i nauczyciel Kazimierz Janczykowski²⁴. Wśród działań sekcji szczególne znaczenia miały prace prowadzone nad monografią Chełma. W październiku z jej inicjatywy rozpoczęła działalność Szkoła Muzyczna.

W latach 1932-1934 przewodniczyła konferencjom nauczycieli szkół średnich, podejmując tematykę samorządności młodzieży, działalności organizacji uczniowskich²⁵.

Jadwiga Młodowska była członkiem Zarządu Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego Szkół Powszechnych. Podstawową komórką organizacyjną tego związku były ogniska, które stały się czynnikiem łączącym nauczycielstwo w walce o wspólne cele oświatowe i zawodowe. Stanowiły formalną reprezentację miejscowego nauczycielstwa we wszystkich sprawach lokalnej oświaty oraz zawodowych i samokształceniowych nauczycieli. One również utrzymywały łączność nauczycieli z lokalnymi organizacjami społecznymi²⁶.

Potrafiła w rzadko spotykany sposób łączyć pracę dydaktyczno-wychowawczą z pracą społeczną. Będąc orędownikiem spraw dzieci ubogich, zorganizowała Towarzystwo Opieki nad Dzieckiem, które zajmowało się dożywianiem dzieci, organizacją zajęć świetlicowych i pólkolonii.

Wyjściem naprzeciw napięciom narodowościowym w Chełmie było powołanie 25 stycznia 1934 r. Koła Związku Wszechsłowiańskiego, na którego czele stanęła dr Jadwiga Młodowska. Głównym celem i zadaniem organizacji było zbliżenie na gruncie kulturalnym i towarzyskim Polaków, Rosjan, Ukraińców i Żydów mieszkających w Chełmie oraz przybliżenie im wiadomości na temat życia politycznego, gospodarczego, kulturalnego i artystycznego współczesnej Słowiańszczyzny²⁷.

W 1927 r. Jadwiga Młodowska kandydowała do Rady Miejskiej z ramienia Komitetu „Pracy Samorządowej”. W kolejnych wyborach, 27 maja 1934 r., jako kandydatka Gospodarczego Komitetu Wyborczego²⁸, została powołana w skład Rady Miejskiej, jednak ze względu na stan zdrowia pracy tej już nie podjęła²⁹.

Dr Jadwiga Młodowska chociaż była chora na gruźlicę „znajdowała czas dla wszystkich tylko nie dla siebie, na odpoczynek lub kurację leczniczą”³⁰. Pracowała

24 Por. M. Derecki, *Janczykowski Kazimierz*, „Kamena” 1967, nr 21, s. 3, 10; Cz. Klepacki, *Kazimierz Janczykowski – etnograf, archeolog a przede wszystkim historyk Chełmszczyzny i opiekun Muzeum*, „Kurier Lubelski” 1957, nr 71, s. 3; L. J. Okoń, *Archeolog i regionalista Janczykowski Kazimierz „Z Otchłani Wieków”* 1964, z. 2, s. 132-133; L. J. Okoń, *Portret Kazimierza Janczykowskiego*, Chełm 1983; H. Zwolakiewicz, *Etnografowie i regionaliści w badaniach ludowej kultury Lubelszczyzny. Studia i materiały lubelskie. Etnografia*, [t. 1], Lublin 1962, s. 24-25.

25 APL OCh, Akta Miasta Chełma, sygn. 3.

26 S. Pyszo, *Oświata i Związki Nauczycielskie w powiecie chełmskim w latach 1915-1939*, Chełm 2004, s. 116.

27 K. A. Jaworski, *Koniec seansu*, Lublin 1974, s. 339 – 340.

28 APL OCh, Akta Miasta Chełma, sygn. 267.

29 Z. Lubaszewski, *Rada Miejska Chełma w latach 1927-1939, (Skład personalny w świetle archiwaliów zgromadzonych, w oddziale chełmskim Archiwum Państwowego w Lublinie)*, „Rocznik Chełmski” t. X, Chełm 2006, s. 199.

30 H. Bobowska, *Dr Jadwiga Młodowska, wspomnienia...*, dz. cyt., s. 212.

do ostatnich dni pochłoniętą pracą dydaktyczną, przewodniczyła na egzaminach maturalnych, pisała własnoręcznie opinie absolwentkom. W sierpniu 1934 r. wyjechała do Krakowa na Kongres Wychowania Moralnego. W czasie pobytu jej stan zdrowia znacznie się pogorszył i trafiła do Szpitala Sióstr Miłosierdzia. Zmarła 10 sierpnia 1934 r. Wraz z jej śmiercią chełmskie środowisko pedagogiczne straciło wybitnego pedagoga, uczonego wielkiej miary, prawdziwie europejskiego formatu.

Dr Jadwiga Młodowska została pochowana na chełmskim cmentarzu przy ulicy Lwowskiej. Żegnały ją tłumy seminarzystek, przyjaciół, kolegów, mieszkańców. Za swoją pracę dydaktyczną i zasługi dla rozwoju polskiej oświaty została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, a po śmierci Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Na jej mogile stanął okazały pomnik ufundowany przez społeczeństwo Chełma, na którym wyryto słowa wyrażające jej filozofię życiową „Idź i czyń”.

Praca Jadwigi Młodowskiej to wielkie dzieło pedagogiki, które pozostawiło po sobie liczne zastępy nauczycielek, kobiet ideowych, które starały się iść śladami swojej przewodniczki. Ziarna posiane przez nią zapadły głęboko w dusze wszystkich wychowanek co świadczy dobitnie o wartości jej pracy i to jest jej największym triumfem i zasługą³¹. Dzisiaj imię tej wybitnej pedagożki nosi jedna z ulic Chełma oraz IV Liceum Ogólnokształcące.

31 M. Śliwowska, dz. cyt., s. 57.